

סילבוס - תוכנית הוראה לקורס

מלחמה ושלום במקרא: הסיפור המקראי

ד"ר צבי שמעון | המחלקה לתנ"ך

War and Peace in the Bible: Biblical Law | 08047

שיעור	סוג הקורס:
2	היקף נ"ז:
תשפ"ו	שנת לימודים:
ב	סמסטר:
יום ב 16-18	יום ושעה:
בתיאום	שעת קבלה:
zvi.shimon@biu.ac.il	מייל מרצה:
—	קישור לאתר למדה:

תיאור הקורס ומטרות למידה

תקציר הקורס

הקורס דן בנושא השלום והמלחמה במסגרת הסיפור המקראי. נבין את יחס המקרא למלחמה ולשלום במסגרת סיפורי מקרא נבחרים ובהשוואה למצוי בחוק המקראי. נתחיל בלימוד סיפורי המלחמה ושלום הראשונים לפי סדר הכתובים, בסיפורי האבות בבראשית, וננסה להבין את השקפת העולם הערכית-מוסרית העומדת מאחוריהם. משם נבחן את סיפורי המלחמה הראשונים של עם ישראל לאחר יציאת מצרים וכיצד הם מציגים אבות טיפוס למלחמות עתידיות המתוארות במקרא. נלמד בסקירת מאקרו את מלחמות כיבוש הארץ כפי שהן מוצגות בספר יהושע וננסה להבין את הרעיון המסתתר מאחוריהן ואת ארגון. נמשיך בניתוח סיפורים בולטים בהיסטוריוגרפיה המקראית, כולל מלחמת גדעון בספר שופטים, מלחמות מול פלשתים דרך סיפור דוד וגלית ותפישות העולם המנוגדות של פלשתים ושל ישראל ביחס לכוח, כפי שעולות מהסיפור. הקורס יתייחס גם לנושא מלחמות אחים במקרא ולהבחנה בין מלחמה כנגד אויב חיצוני לבין מלחמות בתוך העם.

מטרות/תוצרי הלמידה

ידע

הלומדים ידעו מדגם מייצג של סיפורי מלחמה ושלום במקרא
הלומדים יבינו את האידיאולוגיה ותפישות העולם מאחורי סיפורי מלחמה ושלום
הלומדים ייחשפו למאמרים מחקרניים בתחום הקורס

מיומנויות

הלומדים ילמדו לנתח טקסט מקראי
 הלומדים ילמדו לחשוף את תפישות העולם העומדות מאחורי סיפורים מקראיים
 הלומדים ידעו לקרוא פרשנות קדומה ולהבינה
 הלומדים ידעו לקרוא מאמר מחקרים מודרניים ולהבינם

ערכים

הלומדים יתמודדו עם שאלות מוסריות העולות ביחס למצוות התורה הקשורות למלחמה
 הלומדים יבינו את השוני בין אידיאל השלום המקראי לעומת אידיאל השלום המודרני
 הלומדים יעריכו את ייחודיות עם ישראל בהתנהגותו בשדה הקרב

למידה פעילה - תכנון מהלך השיעורים:

מס' השיעור	נושא השיעור	למידה פעילה	קריאה/ צפיה נדרשת	הערכה תהליכית/מעצבת
1	המלחמה הראשונה: מלחמת אברם כנגד ארבעת המלכים (בר' יד). שאלת התערבות במלחמה בין עמים אחרים. מאפיינים חריגים של סיפור זה לעומת שאר סיפורי המלחמה	קריאת הסיפור ודיון סביב התנהגות אברם	קריאת בראשית פרק יד	
2	השלום הראשון. ברית השלום בין אברהם לאבימלך מלך פלישתים (בר' כא:כב-לד)	קריאת הסיפור כולל פרשנים ודיון	קריאת חובה כוללת פרקים בבראשית ודף מקורות: מחלוקת הפרשנים בהערכת ברית השלום כולל פירושי רשב"ם, אברבנאל, חזקוני, רד"ק	
3	סיפור אונס דינה וההתקפה על העיר שכם	קריאת בראשית פרק לד, וקריאת פרשנות מודרנית ביחס אליו	קריאת חובה: מרדכי ברויאר, "נקמת שמעון ולוי באנשי שכם" בתוך פרקי בראשית (חלק ב), אלון שבות תשנ"ט, 571-581	בוחן
4	"ה' ילחם לכם" בקריעת ים סוף כנגד מלחמת יהושע בעמלק	קריאת שני הסיפורים והשוואתם. פרשנות מודרנית לסיפורים	קריאת שמות פרקים יד וחלקו השני של פרק טו	

5-7	מלחמות יהושע וכיבוש הארץ: מעבר מנס לטבע	קריאת פרקים מכיבוש הארץ בספר יהושע וניתוחם	קריאה להעשרה אליהו עסיס, ממשה ליהושע ומנס לטבע , ירושלים תשס"ה, 32-8 משה ויינפלד, "כיבוש ארץ כנען והחרמת תושביה: שתי נקודות ראייה שונות במקרא", בית מקרא ל (תשכ"ז) 127-121	בוחן
8-9	מלחמת גדעון כנגד מדין. מנהיג כריזמטי "ממני תראו וכן תעשו" חסר ביטחון	קריאת פרקים בשופטים מלווה בדף מקורות	קריאת חובה (מופיע באתר): דף מקורות קריאה להעשרה אליהו עסיס, למען עמו ולמען עצמו: סיפורם של שלושה מנהיגים בספר שופטים , תל-אביב 2006, 92-46	בוחן
10-11	מלחמת דוד וגלית: תפישות העולם המנוגדות של פלישתים ושל דוד ביחס לכוח.	קריאת שמואל א פרק יז וניתוח ספרותי	קריאה להעשרה צבי שמעון, האדם הבוחר: הסיפור המקראי כדרמה של מאגנס, בחירה, ירושלים: תשע"ה , 217-182	
12	יחס המקרא למלחמות אחים	קריאת מספר סיפורים העוסקים במלחמות אחים כולל מלחמת פלגש בגבעה (שופטים כ), שמ"ב ב:יב-לא; מלכים א יב:כב-כד; דה"ב כח:ו-טו	קריאת חובה (להורדה באתר הקורס) אברהם גרוסמן, "פרי הבאושים של מלחמות אחים במקרא", מים מדליו (תשנ"ו), עמ' 69-57 קריאה להעשרה: דוד אלגביש, "הריסון העצמי במלחמות בין ישראל ובין יהודה", מחקרי יהודה ושומרון ד (תשנ"ה), עמ' 68-59	בוחן
13	חזון השלום המקראי – דומה או שונה מחזון השלום המודרני?	קריאת מאמר ודיון בכיתה על טענות המאמר	קריאת חובה (להורדה באתר הקורס) דוד חזוני, "אתיכם לחרבות: השלום המקראי האבוד", תכלת 3 (תשנ"ח), 78-101	

*ייתכנו שינויים בסילבוס בהתאם לקצב ההתקדמות ואפקטיביות הלמידה

ציון סופי

תיאור התוצר	משקל בציון הסופי
-------------	------------------

בחנים במהלך הקורס	25% מהציון הסופי
השתתפות פעילה ותרומה לדיון	25% מהציון הסופי
בחינה בסוף הקורס	50% מהציון הסופי

דרישות הקורס

נוכחות של לפחות 80% וביצוע בחנים במהלך הקורס המהווים מרכיב בציון הסופי.

דרישות קדם

אין

ביבליוגרפיה: תכנים לקריאה, צפיה והאזנה

קריאת חובה

כל קריאת החובה מצויה באתר הקורס במודל
ברויאר מרדכי, "נקמת שמעון ולוי באנשי שכם", בתוך **פרקי בראשית** (חלק ב), אלון שבות תשנ"ט, 571–581
גרוסמן אברהם, "פרי הבאשים של מלחמות אחים במקרא", **מים מדליו** (תשנ"ו), עמ' 57–69
חזוני דוד, "אתיכם לחרבות: השלום המקראי האבוד", **תכלת** 3 (תשנ"ח), 78–101
מדן יעקב, "פרשת עמלק: מצוות ה' ומוסר - הילכו יחדיו?", בתוך **האחר: בין אדם לעצמו ולזולתו: אסופת מאמרים לזכרו של דודי דויטש** (ערכו חיים דויטש ומנחם בן ששון), תל-אביב 2001, עמ' 377–381, 384–385, 395–396
סמט אלחנן, "פרשת בשלח: המלחמה בעמלק (שמות יז:ח-טז)", **עיונים בפרשת השבוע** (סדרה שנייה), תל-אביב תשס"ט, עמ' 286–306 (מתוכם סעיפים ד-ה חובה, השאר רשות)
שפירא אמנון, "על המגמה המקראית להגבלת המלחמה ולעידונה", **עיוני מקרא ופרשנות ז** (תשס"ה), 335–363

קריאה להעשרה

אלגביש דוד, "הריסון העצמי במלחמות בין ישראל ובין יהודה", **מחקרי יהודה ושומרון ד** (תשנ"ה), עמ' 59–68
ויינפלד משה, "כיבוש ארץ כנען והחרמת תושביה: שתי נקודות ראייה שונות במקרא", **בית מקרא ל** (תשכ"ז) 121–127

עסיס אליהו, **ממשה ליהושע ומנס לטבע**, ירושלים תשס"ה, 8–32

עסיס אליהו, **למען עמו ולמען עצמו: סיפורם של שלושה מנהיגים בספר שופטים**, תל-אביב 2006, 46–92
שמעון צבי, **האדם הבוחר: הסיפור המקראי כדרמה של בחירה**, ירושלים: מאגנס, תשע"ה, 182–217

Elgavish David, "The Freeing of Captives in the Ancient Near East and in the Bible," in Yigal Levin and Amnon Shapira (eds.), *War and Peace in Jewish Tradition: From the Biblical World to the Present*, London 2012, 9–25

Levin Yigal, "The Wars of Joshua: Weaning away from the Divine", in Yigal Levin and Amnon Shapira (eds.), *War and Peace in Jewish Tradition: From the Biblical World to the Present*, London 2012, 37–50